

BİR DENEYSEL ŞİİR İMKÂNI OLARAK SEYHAN ERÖZÇELİK'İN ŞİİRLERİNDE BARTIN AĞZI

Okt. Can ŞEN*

Özet: 1980 kuşağı şairlerinden olan Seyhan Erözçelik, şiirlerindeki şekil ve dil sapmaları ile kendisine “farklı/orijinal” bir yer elde etmeye çalışmıştır. Bu sapmalar onun eserlerini pek çok noktada “deneysel şiir”e taşımaktadır. Erözçelik, şiirlerinde görülen deneysellik ile kuşağındaki diğer şairlerden farklı bir konumda durur.

Seyhan Erözçelik'in şiirlerinde gördüğümüz deneysel unsurlardan birisi de Bartın ağzının kullanımınıdır. Şair, memleketinin konuşma dilini şiire taşıyarak standart şiir dilinden farklı bir söyleyişi denemiştir. Çalışmamızda Erözçelik'in Bartın ağzı ile yazdığı bu şiirleri deneysel şiir bağlamında inceleyeceğiz.

Anahtar Kelimeler: Seyhan Erözçelik, 1980 Kuşağı Türk Şiiri, Bartın, Bartın ağzı, deneysel şiir.

BARTIN DIALECT IN SEYHAN ERÖZÇELİK'S POETRY AS AN EXPERIMENTAL POETRY FACILITY

Abstract: Seyhan Erözçelik who is one of the poets of 1980 generation, has tried to get a “different/original” place in literature with his manner and language deviation in poetry. In many aspects these deviations make his poetry “experimental”. Experimental characteristics of Erözçelik's poetry makes his different other than poets of his generation.

One of the other characteristics of Erözçelik's poetry is the usage of Bartın dialect. Erözçelik tries different utterance by using his hometown dialect. In our study, the poetry in Bartın dialect written by Erözçelik will be examined in the context of experimental poetry.

Keywords: Seyhan Erözçelik, 1980 Generation Turkish Poetry, Bartın, Bartın dialect, experimental poetry.

1- Giriş:

1980 kuşağı şairlerinden Seyhan Erözçelik (Bartın, 1962 - İstanbul, 2011) şiir yazdığı dönem içerisinde kuşağındaki diğer şairlerden şiirlerindeki deneysellik ile farklı bir yerde durmaktadır. Şairin “kendine özgü” bir şiir iklimi oluşturma gayreti onu deneysel şiire yönlendirmiştir.

Seyhan Erözçelik'in kendine özgü şiir iklimini kurarken faydalandığı imkânlardan birisi de Bartın ağzıdır. Erözçelik memleketinin konuşma dilini şiirine taşıyarak farklı bir “deneme”ye girişmiştir.

Çalışmamızda Seyhan Erözçelik'in şiir kitaplarında yer alan Bartın ağzı ile yazılmış şiirler tespit edilerek “deneysel şiir” bağlamında değerlendirilecektir.

* Bartın Üniversitesi, Türk Dili Bölümü

2- Deneysel Şiir ve Seyhan Erözçelik:

Deneysel edebiyat “Edebiyat türlerinde daha önce örneği görülmemiş yeni ürünler ortaya koymanın yollarını arayan şair ve yazarların denemeleri sonucu ortaya çıkan eserler. (...)” şeklinde tanımlanmaktadır (Karataş 2011: 126). Oldukça eski bir geçmişi olan Türk şiir geleneği içerisinde çeşitli dönemlerde kimi şairler kendilerine özgü bir şiir dünyası oluşturma amacıyla gelenekten farklı bir yol izlemeye çalışmışlardır. Divan şiirini deneysellik açısından inceleyen Dursun Ali Tökel, edebiyat var olduğundan beri bu tip arayışların görüldüğünün altını çizmektedir:

“Var olanlarla yetinmeyenlerin, ‘nasıl daha farklı metinler kurabiliriz’in peşine düşenlerin, aykırı, farklı, bilinmeyen ve örneğine pek rastlanmayacak yepyeni yapılar kurarak dilin ve insanın metin üretme ve dili kullanma sınırlarını zorlayan sıra dışı insanların uğraşı olan deneysel edebiyat anlayışı veya arayışı denilebilir ki edebiyat var olduğundan beri vardı. Sanat, zaten doğası gereği sürekli farklı oluşların, tekrara düşmeyenlerin peşindedir. (...)” (Tökel 2010: 10)

Tabii ki tüm yenilik arayışlarını, tüm farklılıkları deneysel şiir olarak adlandırmak çok doğru olmayacaktır. Deneysel şiir, bir noktada gelenekten kopuş olmakla beraber şiirde daha marjinal arayışları ifâde eder.

Seyhan Erözçelik de kendisine özgü bir şiir iklimi kurmak için bu şekilde daha marjinal diyebileceğimiz arayışlara yönelmiştir. Bunda onun her zaman “farklı/orijinal” olma isteği büyük ölçüde etkilidir: “Seyhan Erözçelik, başkasına benzemekten şiddetle kaçınmış bir şairdir. İlk kitaplarında, çalışma stili açısından benzediği ustalar olmuştur, adını hep andığı ustalar da vardır; ama kendisi olmanın erdeminin de farkındadır. Öyle ki, sıradana, klişeye yolunun düşeceğini hissettiği anda hemen yolunu değiştirir. (...)” (Asiltürk 2013: 178)

Onun şiir iklimini oluşturan unsurlar arasında Doğu ve Batı kültürleri/edebiyatları, Türk şiir geleneğinin farklı imkânları ve günlük hayata dair her şey karşımıza çıkabilir: “Kurduğu dil ve mikrokozmos şaşırtıcı öğelerden oluşur. Geçmiş vardır. Hatıralar vardır. Garip günlük nesnelere, isimler, filmler, diyaloglar, şarkılar, maniler, başka şairlerden dizeler vardır. (...)” (Bayrıl 2011: 119). İçeriği oluşturan unsurların bu şekildeki genişliğiyle beraber onun şiir iklimini farklı bir konuma taşıyan başat özellik ise kendine özgü dil kullanımınıdır:

“Seyhan Erözçelik (1962-2011) dönemin imge temelli şiir yazar şairleri arasında dili farklı kullanışıyla dikkati çeker. Ece Ayhan şiirinden yola çıkarak kendine özgü bir dil geliştirme çabasına girer. Onun imgeciliği yer yer dilin sunduğu imkânlara yaslanan bir imgeciliktir. Şiirin yazılışı sırasında dile gelen sözcüklerin sadece anlamları değil, dize içindeki duruşları, sesleri, heceleri de özellikle son zamanlarda yazdıklarında fazlaca görülmektedir. (...)” (Asiltürk 2013: 175)

Yani Seyhan Erözçelik şiirlerinin diline, üslubuna ve şekline oldukça önem veren bir şairdir. Onun şiirinin deneyselliği de bu noktada dil ile kurduğu ilişkide somutlaşır: “Erözçelik’in dilin gramatik dokusuyla sözcüklerin anlamı arasında gidip gelen, varlıkla onun görünümleri arasında salınan, bazen deneyselliğin kapısını çalan şiir anlayışı ona dönem içerisinde farklı bir görünüm kazandırır. (...)” (Asiltürk 2013: 179)

Erözçelik’in şiirlerine bu açıdan baktığımızda kalın ve italik yazılmış kelimeler, kelimelerin hece yapılarıyla oynamalar, farklı dillerden alıntı kelimeler, ses oyunları ve Standart Türkiye Türkçesi dışında farklı Türk lehçelerinden yararlanma gibi onu “farklı” kılan çeşitli özellikler karşımıza çıkar. Kimi şiirlerinde Bartın ağzını kullanması da ona yeni bir ifade imkânı sunmuştur. Erözçelik’in şiirlerindeki bu ağız kullanımını standart şiir dilinden bir sapma olarak görüyor ve bu bağlamda deneysel şiir için bir imkân olarak değerlendiriyoruz.

3- Seyhan Erözçelik’in Şiirlerinde Bartın Ağzının Kullanımı:

Seyhan Erözçelik’in eserlerine baktığımızda Bartın ağzıyla yazılmış şiirlerin farklı kitaplarında yer aldığını görmekteyiz. Erözçelik ilk yedi şiir kitabını 2003 yılında *Kitaplar - Toplu Şiirler (1980-2003)* adıyla tek bir kitapta toplamıştır. Bu toplamdaki ilk altı kitap olan *Kır Ağı, Yeis ile Tabanca, Hayal Kumpanyası, Şehir’de Sansar Var!, Gül ve Telve* ile *Kitap, Bitti* adlı eserlerinde Bartın ağzı ile yazılmış şiir bulunmamaktadır. Toplamdaki son kitap olan *Kara Yazılı Meşkler*’de ise üç şiir Bartın ağzı ile yazılmıştır (Erözçelik 2003: 453, 464, 469). Şairin toplu şiirlerinden sonra çıkardığı *Yağmur Taşı* kitabında ise Bartın ağzı ile yazılmış iki şiir yer almaktadır (Erözçelik 2004: 101, 145). Şairin bir sonraki kitabı *Vâridik, Yoğidik*’te Bartın ağzı ile yazılmış şiir bulunmamakta iken (Erözçelik 2006) son şiir kitabı *Pentimento*’da ise iki şiir yer almaktadır (Erözçelik 2011: 13, 43). Çalışmamızda Erözçelik’in Bartın ağzı ile yazdığı bu yedi şiiri inceleyeceğiz.

Şairler şiirlerinde bir yörenin ağız özelliklerini kullanabilirler: “(...) Şair, doğup büyüdüğü ya da içinde yaşadığı bölgenin ağzında yer alan, kullanılan ölçüt dilde yerleşmemiş yerel, bölgesel kelimelere yer verebilir. (...)” (Çetin 2006: 170-171). Halk şiiri gibi şifahî edebiyat ürünlerinde bu şekildeki ağız kullanımları doğal bir durumken özellikle Cumhuriyet devri Türk şiiri için standart şiir dili İstanbul Türkçesidir. Yine de Nurullah Çetin’in de belirttiği gibi Cumhuriyet devri Türk şiirinde ağızlardan gelen kelimeler ya da belli bir yörenin ağzıyla yazılmış şiirler karşımıza çıkabilir. Bu şekilde bir eğilim özellikle halk şiiri geleneğinden etkilenen şairlerde görülebilir.¹ Ağızlara ait kelime ya da söyleyişleri halk şiiri

¹ Cumhuriyet devrinde eser veren Beş Hececiler, Kemalettin Kamu, Cahit Sıtkı Tarancı, Orhan Veli Kanık gibi şairlerin eserlerinde halk şiirinden izler/etkilenmeler görülür. Bu şairlerde halk şiiri etkileri poetik yönelimleriyle bağlantılı olarak dil kullanımında da karşımıza çıkar. Mesela Rıza Filizok, Faruk

geleneğinden etkilenme bağlamında kullanan şairler dışında ağız kullanımını standart şiir dilinden bir “sapma”dır.² Doğan Aksan sapsmalar hakkında şu bilgileri verir:

“Sapma (İng. deviation) adı altında ele alınan konu, gerek sözcüklerin ses ve biçim özelliklerinde, gerek dilin sözdizimi açısından niteliklerinde bilinçli olarak değişikliklere gitmeyi, dilde bulunmayan yeni sözcük ve anlatım biçimlerini kullanma eğilimini içerir. Sanatçı bu eğilimle dile yeni bir güç kazandırmayı, göstergeleri ses ve anlam açısından daha etkili kılmayı, okuyan / dinleyenin zihninde yeni değişik tasarımlar ve duygu değerleri oluşturmayı amaçlar.”
(Aksan 2005: 166)

Seyhan Erözçelik'in şiirlerinde sapsmalarla yapmaya çalıştığı da budur: Dile yeni bir güç kazandırmak, okurda alışılmamış intibalar bırakmak. Onun şiir dilinde yaptığı oynamalar, standart dilden sapsmalara dönüşerek ortaya çıkan şiirleri “deneysel şiir” konumuna taşır. Bâki Asiltürk'ün de vurguladığı gibi “başkasına benzemekten şiddetle kaçınmış” bir şair olan Erözçelik'in şiirlerinde Bartın ağzından yararlanması da böyle bir farklı olma isteğinden kaynaklanır. Erözçelik'in bu yönelimdeki tavrı daha önceki dipnotlarımızda belirttiğimiz memleket edebiyatı yapan şairlerden ve toplumcu gerçekçi şairlerden farklıdır, onun amacı toplumsallığı ön plana çıkarmak ya da halkın sorunlarını anlatmak değildir. O, bu uygulaması ile “farklı” olmayı amaçlamaktadır. Bu noktada şöyle bir durum ortaya çıkar: Bartın ağzı sadece Bartınlılar tarafından bilindiği/kullanıldığı için Bartın'da doğup büyümemiş bir şair bu konuşma dilini şiirlerinde kullanamaz. İşte bu, Erözçelik'in karşısına onu diğer şairlerden ayıran, onun “farklı” olma çabasına katkı sağlayan bir imkân olarak çıkar. Bartın'da doğmamış, sonradan bu şehirde yaşamış bir şair çevresinden duyup öğrendiklerini kullanarak Bartın ağzıyla şiir yazmaya kalksa bile bu konuşma dilini sonradan öğrendiği için yazacağı şiirler de doğallıktan uzak olur. Erözçelik ise bu konuşma dilini doğumundan itibaren duyup öğrendiği için doğal yapısı ile kullanabilmektedir. *Kara Yazılı Meşkler*'in bir

Nafiz'in şiir dili hakkında şunları söylemiştir: *“Faruk Nafiz'in dilini halk şiirinin diline yaklaştıran bir başka husus, şairin eserlerinde Anadolu'ya geniş bir yer vermesi, Anadolu'yu, Anadolu insanını, kültürünü ifade etmesi, bir 'memleket edebiyatı' yapmasıdır. Bu konu yaklaşması, dilde de halka yaklaşmayı sağlar.”* (Filizok 1991: 53)

² Ama bu sapsmayı her zaman için “deneysellik” olarak adlandırmamız mümkün değildir. Bir önceki dipnotta belirttiğimiz gibi özellikle “memleket edebiyatı” yapmaya çalışan şairlerde olduğu gibi toplumcu gerçekçi şairlerde de halkın konuşma dilinden, ağızlardan yararlandığı görülmektedir. Bu şairlerin amacı şiir geleneğinden koparak marjinal olmak değildir, bu sebeple bu tür şiirler de deneysel şiir olmaz. Mesela, Attilâ İlhan'ın *Yağmur Kaçağı* kitabında yer alan “Tartımkalı Adam” ve “Eyi Muz Eyi” (İlhan 2002: 57, 60) şiirlerinde farklı yörelerden insanlar kendi ağız özellikleri ile konuşturulmuştur. Şair, bu şiirlerini halkın sorunlarını anlatmak için yazdığını belirtmiştir (İlhan 2002: 85). Yani Attilâ İlhan bu şiirlerinde yöresel ağızları toplumcu gerçekçilik için bir araç olarak kullanmıştır. Şairin bu uygulaması bir sapma olmakla beraber yukarıda da belirttiğimiz gibi bunu deneysellik olarak değerlendirmemiz mümkün değildir. Zira deneysellik, daha önce de vurguladığımız gibi daha marjinal arayışları ifade eder. Attilâ İlhan'ın amacı ise farklı olmaktan ziyade toplumsallığı ön plana çıkarmaktır. Şairin bu uygulaması bir noktada köy romancılarının şahıslarını kendi yöresel ağızları ile konuşturmalarıyla aynıdır. İkisinde de amaç farklılık değil, toplumsallığın ön plana çıkarılmasıdır.

nevi sonsözü olan “Demir, Ne Zaman Eğilir?”de Erözçelik bu kitabında yer alan Bartın ağzı ile yazılmış şiirler (kendisi bunun için “Bartınca” ifâdesini kullanıyor) hakkında şunları söylemiştir:

“(…) Göğ'deki şiirler ise, Kar'daki şiirlerin, deyim yerindeyse, müsveddeleri, gölgeleri, aynaları. // Birkaçı da Bartınca. // O dili de ben seviyorum. // An'nânemden öğrendiğim bir dili, herhalde unutamam. (…)” (Erözçelik 2003: 480)

Şair bu cümlelerde Bartın ağzını anneannesinden öğrendiğini vurgulayarak şiirlerinde görülen bu dil kullanımındaki doğallığın altını çizmiştir. Onun şiirlerinde ağız kullanımı bir deneydir ama bu deney şair için yapay ya da zorlama değildir. Bu noktada o, bireysel tecrübelerini deneysel metodunun malzemesine dönüştürmüştür. Şair, kendi bireysel tecrübelerinden yola çıktığı için vardığı nokta zorlama bir sonuç olmaz.

Şairin yakın arkadaşı Hilal Karahan da Erözçelik'in Bartın ağzına duyduğu yakınlığı ve onun tecessüsünü şu cümlelerle ifâde etmiştir:

“Seyhan iyi bir şairin Bartınca bilmesi gerektiği konusunda ısrar ederdi. Ve mutlaka eski Türk dillerini, lehçelerini, taşların yapısını, eski marşları, derunî şarkıları, dilleri, tüm dinleri, namaz vakitlerinin neye göre belirlendiğini, çanta çeşitlerini, derilerin terbiye edilme biçimini, kahve falını, kahvenin tarihçesini... Hiç üşenmez araştırır, araştırdığını da paylaşarak bilgisiyile karşısındakini mat etmeye bayılırdı... (…)” (Karahan 2011: 133)

Bu bilgilerden sonra Erözçelik'in Bartın ağzı ile yazdığı yedi şiiri kitaplarında yer alış sırasına göre incelemeye geçebiliriz. Bu kısımda şiirleri alıntıladıktan sonra içerikleri hakkında genel yorumlarda bulunacak, daha sonra da şiirleri dil açısından topluca değerlendireceğiz. Ele alacağımız ilk şiir, *Kara Yazılı Meşkler*'de yer alan Bartın ağzı ile yazılmış üç şiirden biri olan “Cinayet” şiiridir:

“Baa bak, ben, ney deyvercam
ben saa. Katilleğ vağ ya, katilleğ,
o ağşam yatıvoryalağ... Savcu şey
yapıyağ. Araşduryağ. Araşduruvoryağ.
Yanunda şeyleğ de vağ.

Yardumcularu.

Katilleğ buradalağ, Oturyalağ, içiyalağ.

Soğra ne'yoluyağ, biliyo musuy?
Şeye gidiyalağ.

Oracukda polisiy biri
öldürveryağ onu. Öbürü de ne'yoluyağ,
biliyo musuy?

Araba eziveryağ

Öbürünü de Allah canını alıvaryağ
Oğlu vağ, kızları vağ. Öyle galuvarıyağ.

Gızlağdan hırasıynan yangunculuk oynayuvorduk.

Biliyo musuy, beni hâlâ bilmeyağ.

Başgasuna kaçuvamuş.

Öyle deyelağ...”

İşş! (Erözçelik 2003: 453)³

Şair, monolog şeklindeki bu şiirinde üç katilin başına gelenleri ele almıştır. Şiirdeki anlatıcı karşısındakine savcının yardımcıları ile birlikte katillerin peşine düştüğünü ve daha sonra üç katilin farklı şekillerdeki ölümlerini anlatıyor. Anlatıcı aynı zamanda üçüncü katilin kızlarından birisinin çocukluk arkadaşıdır, onu sevmektedir ama kız bir başkasına kaçmıştır.

Kara Yazılı Meşkler'de yer alan ele alacağımız ikinci şiir ise “İrmag'gıysı”:

—Öcüleğ vağ. Cinleğ vağ.

Düşüvörsüy.

Ölüvörsüy.

—Sen, ney deynosuy?

—Hiç!

Bi' şey demeyon.

Ekmek musaf çarpsın lay!

Yiyvölleğ seni.

³ Şiir alıntılarındaki kalın ve italik düzenlemeler Seyhan Erözçelik'in kitaplarından olduğu gibi alınmıştır.

Öcüleğ, cinleğ.

Yiyvölleğ... (Erözçelik 2003: 464)

Diyalog şeklindeki bu şiirde ise anlatıcı konuştuğu kişiye ırmak kıyısında cinlerin, öcülerin bulunduğunu, ırmağa düşerse bu varlıklar tarafından çarpılacağını/yenileceğini/öldürüleceğini söylemekte ve onu uyarmaktadır. Anlatıcının bahsettiği ırmak muhtemelen Bartın'ın içinden geçen Bartın Irmağı'dır.

Aynı eserdeki "Ney" şiirini ise kısaltarak alıntılıyoruz:

—Ney deynosuy?

—Bi'şey demeyon.

—Lay, ney deynosuy?

—Bi'şey demeyon.

—Lay, baa bak, sen ney deynosuy?

(...)

—Gırıvoğrum ağzıyı, burnuyu...

—Bi'şey demeyon.

—Lay baa bak!

—Sen kendiye bak!

Bakuva anam...

Dan! (Erözçelik 2003: 469)

Yine diyalog şeklinde yazıldığını gördüğümüz şiirde bir laf atma zannıyla iki kişinin kavga ettiğini ve şiirin sonundaki silah sesinden birincinin ikinci kişiyi vurduğunu anlıyoruz.

Ele alacağımız bir diğer şiir şairin *Yağmur Taşı* kitabında yer alan "Bartınlı Bir Rum Soruyor" adlı şiiridir:

Oturuvaryoduk, gonuşuvaryoduk.

Irmag'gıysından haç atıvaryoduk.

Ney oluvadı ki?

Bize gidiy dedileğ.

Ağlaya ağlaya gidivedük.

Mezarlarımızı daşyamadılağ.

Oraya Gâvur Daşı deyelağ.

*Anamuy, babamuy, dedemiy kemikleri o'llada
hâlâ duruya.*

Duruya mı, duruvarya mı?

—Gavşak suyu yok mu Anam— (Erözçelik 2004: 101)

Erözçelik'in bu şiirinde anlatıcı Türkiye-Yunanistan Nüfus Mübadelesi ile Bartın'dan ayrılmak zorunda kalan bir Rum'dur. Anlatıcı, kendi hâllerinde yaşarken Bartın'dan mübadele ile ayrılmak zorunda kalan Rum toplumunu ve "Gâvur Taşı" denilen ata mezarlarının Bartın'da kalışını dile getirir. Bartınlı Rumlar, mübadele antlaşması gereği 1923-1924 yıllarında Bartın'dan ayrılmışlardır (Aşçıoğlu 2014: 17). "Gâvur Taşı" adı verilen Rum mezarlığı ise daha sonra kaldırılarak parka dönüştürülmüştür. Erözçelik, şiir hakkında verdiği bilgide "gavşak suyu" hakkında ise şunları söylemiştir: "*Bartınlılara göre, Türkiye'nin en lezzetli suyu. 'Gavşak' suyu içen, bir daha Bartın'dan ayrılmazmış.*" (Erözçelik 2004: 100). Şair, şiirin sonunda "gavşak suyu"na yaptığı gönderme ile aslında acı bir ironi yapmıştır: Bartınlı Rumlar yıllarca bu sudan içmişlerdir ama Bartın'dan ayrılmak zorunda kalmışlardır.

Seyhan Erözçelik *Yağmur Taşı* kitabının "Yadalar" (Erözçelik 2004: 136-159) bölümünde deneysel şiir açısından ilginç bir denemeye girişmiştir. "Yada" bilindiği üzere eski Türk inanışında yağmur yağdırdığına inanılan bir taştır. Erözçelik'in bu taşta gönderme yaparak yazdığı "Yadalar" bir çeşit yağmur duasıdır. Bu şiirleri deneyselliğe taşıyan nokta ise aynı şiirin ufak tefek değişiklikler yapılarak Türkçenin farklı ağız ve lehçeleri ile on bir şekilde yazılmış olmasıdır. Can H. Türker, "Yadalar"ın bu özelliğini "*şiirsel bir imkan deneyi olarak*" nitelendirir (Türker 2011: 129). Bu şiirlerden "Dördüncü Yada" Bartın ağzı ile yazılmıştır. Şiirin daha iyi anlaşılması ve dil değişimlerinin görülmesi için önce Standart Türkiye Türkçesi ile yazılmış "Birinci Yada"yı ardından "Dördüncü Yada"yı alıntılıyoruz:

Birinci Yada

Ey su! Yâ su! Taşma, taş!
Ağadur göğden, gözlerimden,
çilem ne? Dağına vardım,
aynanı gördüm. Ağaçtan
yürüdüm, sana bürünüyorum. *Sâk!*

Ey su! Yâ su! Yağdır su!

Ağdı gözlerimden, çilem var,
dayanamıyorum, taşkın
içimden, ayna kırık. Ben bana
büründüm. *Sâk!* Ağıver göğ. *Sâk!*

Yağdır su!

Yağdır su!

Sâk! (Erözçelik 2004: 139)⁴

Dördüncü Yada

Aa su! Yaa su! Daşuvama, daş!
Akıva gövümden, gözümden,
çilemde ney vağmış? Davıya çıkıvadum,
aynaya bakıvadum. Avaçlağdan
inivedüm, saa bürünüveryom. *Sâk.*

Aa su! Yaa su! Yavdurva su!

Akuvaduy içümden, gözümüy içünden, çileliyim Anam,
baa baksaya, gözlerimi görmeyo musuy? Seni y aynay mı
gırılmış? Baa bak, ben, oluvadım. *Sâk!* Akuva göğ!
Sâk!

Yavdurva su!

Yavdurva su!

Sâk! (Erözçelik 2004: 145)

Görüldüğü üzere iki şiirdeki farklılıklar sadece ağız değişiminden ibaret değildir. Şair “Dördüncü Yada”nın özellikle üçüncü bendini konuşma üslubuna biraz daha yaklaştırmıştır.

⁴ Şair “sâk” kelimesini şöyle açıklamıştır: “Eski Türklerde, yağmur duası sırasında Amin yerine kullanılan bir söz.” (Erözçelik 2004: 88)

Şairin son şiir kitabı *Pentimento*'daki Bartın ağzının kullanıldığı iki şiirden biri olan “Çerçiler, Ne Gezer?” şöyledir:

Çerçi—Topluiğne, çengelli iğne, cep aynası satarım.
Allık, pudra, çakmak benzini.
Çocuklar için çakı.
Gözlük, yakın gözlüğü. Yaşlılara.

{Ya ben, neyim?

Çerçi mi?

Hangi köydeyim?

Evimde mi?}

Yaşlı kadın—Anney ner'de? ay uşağ'm?
Evüy ner'cukda? Nel'leğdensüy? Kimleğdensüy?

Çerçi—Annem mi? Evim mi?

{Altın dişlerim sızlar. } (Erözçelik 2011: 13)

Pentimento'daki bu şiir, şairin Bartın ağzıyla yazdığı daha önceki şiirlerinden ayrılır. Zira bu şiir Bartın ağzıyla yazılmamış, sadece Yaşlı Kadın'ın Çerçi'ye seslendiği kısımda ağızdan yararlanılmıştır. Kitaptaki “N'olucak, belli mi olur...” adlı şiirde de aynı durum görülür. Bir önceki şiirde Yaşlı Kadın'ın Çerçi'ye sorduğu soruların benzerini bu şiirde de görürüz. Bu şiirin incelediğimiz diğer şiirlerden ayrılan bir yanı da başlığının dikkatli bakıldığında aynı zamanda şiirin ilk mısraı olmasıdır:

N'olucak, belli mi olur...

Burası, Türkiye.

“Anay nerde ay uşağ'm?

Bubay yok mu?

Kimleğdensüy?” (Erözçelik 2011: 43)

Bu şiirlere dil açısından baktığımızda ise Bartın ağzının karakteristik özelliklerini görmekteyiz.⁵ Zeynep Korkmaz Bartın ağzında görülen en belirgin özelliklerin iç ve son seslerde görülen “g > v” ve “ñ > y” değişimleri olduğunu belirtmiştir (Korkmaz 1994: 3-4). Erözçelik'in alıntıladığımız şiirlerinde bu ses değişimlerine pek çok örnek yer almaktadır.

⁵ Çalışmamızda sadece Bartın ağzının şiirlerde belirgin bir şekilde görülen özellikleri üzerinde duracağız.

Bazılarını örnek olarak veriyoruz: Biliyor musun > Biliyo musuy (“Cinayet”), diyorsun > deyosuy (“İrmag’gıysı”), kendine > kendiye, burnunu > burnuyu, Lan > Lay (“Ney”), gidin > gidiy, Anamın > Anamuy, babamın > babamuy, dedemin > dedemiy (“Bartınlı Bir Rum Soruyor”) Dağına > Davıya, Ağaçlardan > Avaçlağdan, Yağdırıver > Yavdurva, gözümün > gözümüy, Senin aynan > Seniy aynay (“Dördüncü Yada”), Annen > anney, Evin > Evüy (“Çerçiler, Ne Gezer?”), Baban > Bubay (“N’olucak, belli mi olur...”).

Bu karakteristik ses değişimlerinden başka diğer ses olaylarına da şiirlerden örnek vermemiz mümkündür:

Bartın ağızında şimdiki zaman eki -yor’un -ya şekline dönüştüğü görülür (Korkmaz 1994: 9): gidiyorlar > gidiyalağ (“Cinayet”), duruyor > duruya (“Bartınlı Bir Rum Soruyor”).

Standart Türkiye Türkçesinde “koşuverin” örneğinde olduğu gibi tezlik birleşik fiili büyük ünlü uyumuna uymazken bu yapının Bartın ağızında ise uyduğu görülür. Bazen sonundaki r sesi de düşebilir (Korkmaz 1994: 12-13, 27): alıveriyor > alıvaryağ (“Cinayet”), oluverdi > oluvadı (“Bartınlı Bir Rum Soruyor”), Yağdırıver > Yavdurva (“Dördüncü Yada”).

Bartın ağızında istisnaları olmakla birlikte önesteste k > g değişimi görülür (Korkmaz 1994: 17): kızları > gızları (“Cinayet”), Kırıveririm > Gırıvoğrum (“Ney”).

Bartın ağızında içseste yan yana bulunan -rl- seslerinin -ll- şeklinde değiştiği görülebilmektedir (Korkmaz 1994: 20): Yiyiverirler > Yiyvölleğ (“İrmag’gıysı”), oralarda > o’llada (hece düşmesi ve -lar hecesinde -r düşmesi ile birlikte, “Bartınlı Bir Rum Soruyor”).

Bartın ağızında “bana, sana” gibi içseste yer alan n sesleri ile sonsesteki r düşebilmektedir (Korkmaz 1994: 21). Erözçelik’in şiirlerinde sonsesteki r’nin ğ’ye dönüştüğü de görülür: Bana > baa, sana > saa, şeyler > şeyleğ, var > vağ (“Cinayet”), Kimlerdensin > Kimleğdensüy (“N’olucak, belli mi olur...”).

4- Sonuç:

İncelediğimiz yedi şiire genel olarak baktığımızda “Dördüncü Yada” dışındakilerin monolog veya diyalog şeklinde yazıldığını görmekteyiz.⁶ Ayrıca Bartın ağızının kullanıldığı bu yedi şiirin tamamı bir şekilde günlük hayatla alakalıdır. Bu şiirlerde katiller, ölümler, cinlerden/öcülerden korkma, göç, yağmur duası, bir çerçinin sokaklarda satış yapması gibi günlük hadiseler işlenmiştir. Bundan yola çıkarak bu şiirlerle ilgili olarak şöyle bir yorum yapabiliriz: Ağızlar yazı dili olmaktan ziyade konuşma dili olarak karşımıza çıkar. Bir yörede kullanılan ağız o yörenin konuşma dilidir. Bu dille insanlar günlük hayatta yaşadıklarını

⁶ Seyhan Erözçelik’in bir dönem Boğaziçi Oyuncuları Tiyatro Topluluğu’nda yer aldığını ve tiyatroya olan ilgisini doksanlı yılların ortasına kadar sürdürdüğünü belirten Hilal Karahan, Erözçelik’in çalışmamızda incelediğimiz monolog ve diyalog şeklinde yazılmış bu şiirleri gibi çoğu şiirinde bir tiyatro havasının olmasını şairin tiyatroyla kurduğu bu yakın ilişkiye bağlar (Karahan 2014: 139).

anlatırlar. Seyhan Erözçelik de öyle yapmış, bu dili kendi bağlamı içerisinde günlük hadiselerin anlatımında kullanmıştır. Eğer ağızla yazdığı şiirler dilin kendi bağlamından kopuk bir şekilde başka şeyleri anlatsaydı şair o zaman yapaylığa düşer ve bu denemesinde başarısız olurdu. Bununla birlikte daha önce de belirttiğimiz gibi şairin bu denemeleri, Attilâ İlhan gibi toplumcu gerçekçi şairlerin şiirlerinde halkın konuşma dilinden/ağızlardan yararlanmalarından amaç bakımından ayrılır. Her ne kadar Erözçelik incelediğimiz bu şiirlerinde günlük hadiseleri ele alsada amacı toplum sorunlarını anlatmak ya da toplumsallık vurgusu yapmak değildir.

Şiirlere dil özellikleri açısından baktığımızda ise şairin Bartın ağzının öne çıkan hususiyetlerini başarılı bir şekilde şiirlerine taşıdığını görmekteyiz. Bartınlı olmayan birisinin altından kalkmasının çok zor olduğu bu “deney”i Seyhan Erözçelik, bu ağzın özelliklerine çocukluğundan hâkim olduğu için hakkıyla başarmıştır. Türk şiirinde kendisine “farklı” bir yer edinmeyi amaçlayan ve bunun için özellikle şiir dili üzerinden denemelere girişen Erözçelik, şiirlerine memleketinin ağzını taşıyarak orijinal bir denemede bulunmuş ve bizce deneysel şiir bağlamında amacına ulaşmıştır.

KAYNAKLAR

- AKSAN, Doğan (2005), *Şiir Dili ve Türk Şiir Dili*, Ankara: Engin Yayınevi
- ASİLTÜRK, Bâki (2013), *Türk Şiirinde 1980 Kuşağı*, İstanbul: YKY
- AŞÇIOĞLU, Erkan (2014), “Bartın Kronolojisi”, *Osmanlı’dan Cumhuriyet’e Belge ve Fotoğraflarla Bartın*, Editör: Mustafa Hizmetli, Bartın: Bartın Üniversitesi Yayınları
- BAYRIL, V. B. (2011), “ ‘Bejnemilel Bir Tedhişçiyim Ben’ Yeis ile Tabanca Üzerine”, *Mühür*, sayı: 37, Kasım-Aralık 2011
- ÇETİN, Nurullah (2006), *Şiir Çözümleme Yöntemi*, Ankara: Edebiyat Otağı Yayınları
- ERÖZÇELİK, Seyhan (2003), *Kitaplar - Toplu Şiirler (1980-2003)*, İstanbul: YKY
- ERÖZÇELİK, Seyhan (2004), *Yağmur Taşı*, İstanbul: Simurg Kitapçılık
- ERÖZÇELİK, Seyhan (2006), *Vâridik, Yoğidik*, İstanbul: Simurg Kitapçılık
- ERÖZÇELİK, Seyhan (2011), *Pentimento*, İstanbul: Everest Yayınları
- FİLİZOK, Rıza (1991), *Şiirimizde Halk Edebiyatı Tesirleri Üzerine Notlar*, İzmir: Ege Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Yayınları
- İLHAN, Attilâ (2002), *Yağmur Kaçağı*, İstanbul: Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları
- KARAHAN, Hilal (2011), “Hoşça Kal Sevgili Hemşerim!”, *Mühür*, sayı: 37, Kasım-Aralık 2011
- KARAHAN, Hilal (2014), “Seyhan Erözçelik”, *Dip Köşe Şiir Notları*, İstanbul: Yasakmeyve Yayınları

KARATAŞ, Turan (2011), *Ansiklopedik Edebiyat Terimleri Sözlüğü*, İstanbul: Sütun Yayınları

KORKMAZ, Zeynep (1994), *Bartın ve Yöresi Ağzları*, Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları

TÖKEL, Dursun Ali (2010), *DeneySEL Edebiyat Yönüyle Divan Şiiri*, Ankara: Hece Yayınları

TÜRKER, Can H. (2011), “Seyhan Erözçelik: Varlık Kumpanyasında Bir Yokluk Sansarı”, *Mühür*, sayı: 37, Kasım-Aralık 2011